

ASPECTE ALE MODERNIZĂRII CURRICULUMULUI AXAT PE COMPETENȚE ÎN CONTEXTUL REFORMEI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR

Svetlana DERMENJI, doctor, conferențiar universitar
Lilia NEAGA, lector universitar, magistru
Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă

Abstract. *Today, in the course of the didactic approach to Romanian language and literature, valuable changes have occurred which inevitably led to similar changes in the realization of the academic course of Didactics of Romanian Language and Literature. The finality of the discipline is directly reflected in the general competences, in the set of values / attitudes and finds correspondence in the field of Communication in the mother tongue as it is defined in the documents of the European Union.*

Astăzi, în desfășurarea demersului didactic la limba și literatura română s-au produs schimbări valoroase care au dus inevitabil și la schimbări asemănătoare în realizarea cursului universitar de *Didactica limbii și literaturii române*. Finalitățile disciplinei se reflectă nemijlocit în competențele generale, în setul de valori/ atitudini și își găsesc corespondent, în esență, în domeniul *Comunicare în limba maternă*, așa cum apare acesta definit în documentele Uniunii Europene (*Competențe cheie pentru învățământul pe tot parcursul vieții (lifelong learning-Cadrul european de referință, Anexa la Recomandarea Parlamentului și a Consiliului European, 2006)*, cât și în **competențele transversale**, menționate în același document.

Modelul *comunicativ-funcțional* presupune **studiul integrat al limbii, al comunicării și al textului literar/ studiul integrat al limbii și literaturii române**. Profesorii își vor adapta demersurile didactice explicite în funcție de nevoile reale ale acestuia, atât în selectarea textelor pentru studiu, cât și a metodelor activ-participative, de dezvoltare a spiritului critic și creativ, a activităților didactice de tip formativ, care presupun implicare și interacțiune, brainstorming liber și creativitate. Vorbim despre o **educație formativă**, care, menționează cercetătoarea Hadârcă M., nu are sens **decât dacă se raportează la o competență**.¹

Deci în contextul **reformei învățământului** se include și **modernizarea curriculumului**. După cum menționează cercetătorul Vl. Pâslaru, curriculumul este identificat cu *reforma învățământului „a preda/ învăța conform curriculumului înseamnă a realiza reforma în învățământ”*.² Accentuăm că s-au realizat pași importanți în sensul acesta, căci **Curriculumul pentru disciplina Didactica limbii și literaturii române** (Vl. Guțu, T. Cartaleanu, O. Cosovan) prezintă o viziune modernă și accesibilă a educației centrate pe student.³ Autorii prezintă un cadru conceptual valoros în care se atașează administrarea disciplinei de studiu cu referire ulterioară la tematica și repartizarea orientativă a orelor, precizarea competențelor instrumentale, interpersonale și sistemice, competențele generice și competențele specifice ale formării inițiale la disciplină. Sunt prezentate și forme, strategii de organizare a activității didactice și, inclusiv, strategii de formare/ dezvoltare/ evaluare a competențelor lectorale, a

¹ Hadârcă M., Conceptualizarea evaluării competențelor comunicative și literare ale elevilor. Teză de doctor în pedagogie. Chișinău, 2006. 165 p.

² Pâslaru Vl. Modernitate și curriculum. În: Didactica Pro. Revistă de teorie și practică educațională, nr. 3-4 (13-14), 2002, p. 40.

³ Guțu Vl., Cartaleanu T., Cosovan O. Curriculum pentru disciplina Didactica limbii și literaturii române. Chișinău: UNICEF, 2011. 28 p.

competențelor de scriere etc. Menționăm faptul că acest curriculum dezvoltă viziunea educațională a centrării demersului didactic pe elev, ca subiect activ al educației, participant la propria formare. Autorii citați argumentează că *nu doar cunoașterea teoriilor psihopedagogice moderniste și postmoderniste va asigura pregătirea profesională a studentului-viitor profesor de limba și literatura română, ci și atitudinea acestuia față de personalitatea elevului*. Astfel, cadrul conceptual al curriculumului dat se axează pe: 1.) **Abordare conceptuală** (plasarea accentului pe cel ce învață, motivarea elevului, asigurarea progresului în formarea de competențe, monitorizarea propriului proces de învățare, realizarea situațiilor simulative, încadrarea gândirii critice și divergente etc.); 2.) **Abordare structurală** (centrată pe următoarele componente: I. Cadrul conceptual; II. Competențe; III. Conținuturi; IV. Strategii didactice; V. Strategii de evaluare; VI. Resurse bibliografice); 3.) **Abordare procesuală** (bazată pe formare de competențe, conexiunea strategiilor didactice cu unitățile de conținut, toate cu accentul pe lucrul individual al studentului și activitatea practică).¹

Cercetătoarea G. Cristea descrie amplu preocupările recente privind teoria și metodologia curriculumului în contextul științelor educației, ilustrând problematica specifică a curriculumului în concepția mai multor specialiști ca A. Crișan, C. Crețu, D. Ungureanu, M. R. Niculescu, S. Cristea, I. Negreț-Dobridor, V. Chiș, D. Potolea etc.². Profesorul E. Joița menționează că un curriculum constructivist centrat pe profesionalizare își va preciza obiectivele în termeni de **competență** și abordarea constructivistă „solicită profesorului competența de a adapta conținuturile curriculare nucleu”, iar un curriculum centrat pe competențe ale profesorului poate fi abordat, realizat și constructivist. Astfel, trecem de la un curriculum „classic” (centrat pe conținuturi) și „unul behaviorist” (centrat pe obiective concrete), la cel „constructivist” **centrat pe competențe**.³

În literatura de specialitate depistăm principalele *elemente constitutive ale unui curriculum*: tipul de conținuturi de învățare; domenii de învățare, cunoștințe, competențe, atitudini etc.; modalități de structurare a programelor de studii; profilurile de absolvire pentru care se oferă pregătire; rolurile și statuturile personalului didactic; orientările care trebuie imprimare conținutului și formei ansamblurilor didactice; o concepție a evaluării rezultatelor studenților; prezentarea conținuturilor învățării; organizarea temporală a parcursului studiilor etc. *Principiile de construire și dezvoltare a curriculumului universitar* rezidă în:

1. Principiul selecției și al ierarhizării culturale; 2. Principiul funcționalității; 3. Principiul coerenței; 4. Principiul egalității șanselor; 5. Principiul flexibilității și al parcursului individual.⁴ Elaborarea unui curriculum universitar se va axa și pe alte principii ca: adecvarea curriculumului la contextul sociocultural, profesional, național și mondial; coerența privind relațiile dintre curriculum și finalitățile sistemului de învățământ și dintre componentele paradigmei curriculare; articularea optimă a componentelor paradigmei curriculare pe verticală și pe orizontală; integritatea și transdisciplinaritatea; relevanța privind formularea obiectivelor educaționale și elaborarea conținutului sistemic.

Specialistul în domeniul pedagogiei, N. Silistraru menționează că *principiul selecției și al ierarhizării culturale* are rol în alocarea orară a fiecărei discipline în planul de învățământ; *principiul funcționalității* vizează racordarea diverselor discipline la dezvoltarea cunoașterii actuale și „conduce la o structurare funcțională a planului de învățământ la nivelul fiecărui ciclu academic”; *principiul coerenței* raportează corelarea disciplinelor de studiu pe verticală, în vederea formării competențelor specifice specializării și la nivelul programelor privind corelarea disciplinelor de studiu în cadrul ariilor curriculare de specialitate astfel încât să se realizeze o „armonizare” între competențe.⁵

Argumentăm modul în care se structurează curriculumul elaborat la **Didactica limbii și literaturii române**. Menționăm că pe o asemenea abordare desfășurată a conținutului specific fiecărei ore de curs, seminar și lucru individual este axat și curriculumul la disciplina *Dezvoltarea creativității/strategii de predare integrată a limbii și literaturii române*:

I. Cadrul conceptual al disciplinei - tratează întreaga problematică teoretică și pune accent pe faptul că pe lângă pregătirea de specialitate, profesorul de limba și literatura română trebuie să posede o bună pregătire pedagogică, teoretică și practică.

¹ Guțu Vl., Cartaleanu T., Cosovan O. Curriculum pentru disciplina Didactica limbii și literaturii române. Chișinău: UNICEF, 2011. 28 p.

² Cristea G. Pedagogie generală. Galați: Didactică și Pedagogică, 2008. 212 p.

³ Joița E. (coord.) A deveni profesor constructivist. Demersuri constructiviste pentru o profesionalizare pedagogică inițială. Galați: Didactică și Pedagogică, 2008. 372 p.

⁴ Quo vadis, academia? Repere pentru o reformă de profunzime în învățământul superior. București: SIGMA, 2006. 194 p.

⁵ Silistraru N. Oportunitățile metodologice ale învățământului superior. Studiu teoretico-practic. Chișinău: UST, 2010. 142 p.

II. Competențele disciplinei includ:

a) *competențe generice/la nivel de cunoaștere*, sunt axate pe obiectivele transdisciplinare și standardele profesionale: conștientizarea importanței educaționale a disciplinei, a dinamicii procesului de învățare; posedarea vocabularului pedagogic și a limbajului specific didacticii etc.

b) *competențe specifice/la nivel de aplicare*: cunoașterea terminologiei domeniului specific; operarea cu actele normative și auxiliare didactice; realizarea diferitelor activități educaționale;

c) *competențe metacognitive* pun accent pe lucrul independent; socializarea și adaptarea profesională; cercetarea personală a studentului etc.

Cu referire la competențele disciplinei, menționăm faptul că profesorul V. Chiș analizează proiectul de curriculum „focalizat pe competențe” după Sorin Eugen Zaharia (2007), constatând două categorii de competență (competențe de cunoaștere și competențe acțional-strategice) precum și indicatorii unităților generice de competență pentru licență elaborate în baza unui set de criterii corespunzătoare ciclului de studii.¹

III. Administrarea disciplinei de studiu conține codul disciplinei conform planului de învățământ, anul predării, semestrul, numărul de ore (curs, seminar, studiul individual) și evaluarea (examen, numărul de credite).

IV. Tematica și repartizarea orientativă a orelor de curs și seminarii include prezentarea conținuturilor (subiectului orei de curs/seminar) și numărul de ore preconizat studiului disciplinei „Didactica limbii și literaturii române”.

V. Unitățile de conținut și obiectivele operaționale sunt preconizate fiecărei ore de curs și seminar în parte, cu prezentarea listei bibliografice. Obiectivele operaționale s-au constituit în baza taxonomiei lui Bloom B. (Taxonomie des objectifs pédagogiques).² Bloom a identificat stadiile învățării, urmărind firul logic al gândirii. Astfel, la orele de curs am urmărit schema lui Bloom B.: trebuie să *cunoști* conceptul (să îl poți numi), apoi *să îl înțelegi*, *să îl poți aplica*, *să poți analiza*, să fii capabil să *sintetizezi* și în final să *evaluezi*.

VI. Evaluarea disciplinei. Menționăm faptul că studiul disciplinei va finisa cu realizarea unui portofoliu în care studentul va include câte un demers didactic explicit la limba și literatura română, cu diverse tematici din manualele școlare actuale, realizat pentru clasele a V-a – a IX-a. Demersurile explicite vor reprezenta și lucrul individual al studentului pe parcursul întregului semestru. De asemenea, pe parcursul studierii disciplinei se realizează două evaluări curente (intermediare) care denotă cunoștințele studenților. Cea mai simplă modalitate de a realiza evaluarea sunt testele elaborate și aplicate special pentru măsurarea și aprecierea nivelului inițial, mediu de pregătire a studenților. Evaluarea sumativă finală intervine la sfârșitul semestrului, urmând să furnizeze informații despre nivelul pregătirii generale și profesionale a studenților. Evaluarea finală ia în considerare și rezultatele obținute pe parcursul perioadei de instruire. Astfel, în curriculum se prezintă subiectele propuse evaluării finale (examen, probă scrisă) precum și un barem de notare provizoriu.

VII. Surse bibliografice (bibliografie generală). Propunem studenților o bibliografie actuală și recentă cu referire la subiectele luate în discuție în cadrul orelor de curs și a seminariilor, dar care este și un suport esențial în realizarea lucrului individual.

Deci curriculumul la „Didactica limbii și literaturii române” reprezintă un sistem constituit dintr-un ansamblu de componente cu scop formativ-educativ. Pentru elucidare, iluștrăm competențele care vor fi formate la această disciplină (care urmează după rubrica **I. Cadrul conceptual al disciplinei**).

II. Competențele disciplinei:

a.) competențe generice/la nivel de cunoaștere:

- Cunoașterea metodologiei proiectării și desfășurării diverselor activități educaționale curriculare și extracurriculare;
- Aplicarea strategiilor didactice adecvate de predare-învățare-evaluare;
- Formarea competențelor prin intermediul metodelor interactive de predare-învățare-evaluare;
- Capacitatea de analiză și interpretare a fenomenelor lingvistice și literar-artistice în contextul demerului educațional.

¹ Chiș V., Albușescu I. (coord.) Cercetări și aplicații în științele educației. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2010. 390 p.

² Bloom B. S. Taxonomie des objectifs pédagogiques, Tome 1, domaine cognitif. (Taxonomy of educational objectives, traduit de l'américain par Marcel Lavallée). Montréal: Education Nouvelle, 1969. 232 p.

b.) competențe specifice/la nivel de aplicare:

- Argumentarea metodelor ca instrumente de punere în funcțiune a obiectivelor;
- Operarea eficientă cu actele reglatoare ale demersului educațional și a materialelor didactice;
- Proiectarea și realizarea demersului educațional;
- Descrierea și argumentarea evoluției formelor de învățământ;
- Demonstrarea evaluării în învățământ ca: măsurare, verificare, apreciere, eficiență, valorificare.

c.) competențe metacognitive/la nivel de integrare:

- realizarea independentă a demersurilor didactice explicite;
- elaborarea și compararea diverselor proiecte didactice;
- socializarea și adaptarea profesională;
- cercetarea personală.

Competențele respective vor demonstra buna pregătire pedagogică, teoretică și practică a filologului – pedagog în devenire.